

Aandachtig werken met gebalde vuist

Thom Mercuur had Christiaan Kuitwaard (1965) een tentoonstelling beloofd. En een boek. Maar Mercuur overleed vorig jaar. De tentoonstelling is er toch gekomen. En het boek ook, want Museum Belvédère - dat de kunstenaar al jaren volgt en verzamelt - heeft het project overgenomen.

■ S. van Ek

Nu ik met structuren bezig ben, moet ik wel op groot formaat schilderen want op klein formaat werkt dat niet

De indeling van de expositieruimte van de Oostvleugel van Museum Belvédère in Oranjestad voor de expositie die heel toepasselijk *Licht en stilte* is genoemd. Het centrale pad is verdwenen. De ruimte is door lange wanden, die dwars op de loopplichting staan, opgedaald in kleinere 'zalen'. Aan de witte wanden hangt weinig, net zoals op de schilderijen - landschappen en stillevens - vaak weinig is te zien. De inrichting ademt de rust en harmonie die het werk van Kuitwaard uitstraalt. Er is veel ruimte om de werken heen maar ook veel ruimte om de werken op afstand te kunnen bekijken. Soms lijkt dat absoluut noodzakelijk. Bij de grote 'structuurschilderijen' bijvoorbeeld of bij de tekeningen die van dichtbij beschouwd uit minuscule geometrische figuren zijn samengesteld maar die op afstand bekeken één afbeelding blijken te hebben.

„Nee, deze tekeningen hoeven niet per se van veraf bekeken te worden”, zegt Kuitwaard. „En dat is in principe met de schilderijen ook zo. Als je daar dichtbij gaat staan, wordt je als het ware opgenomen en kun je de verhouding goed zien. Van veraf versmelt het werk, de vlekjes worden nog vager, het kan dus beide.”

Altijd werkte je op klein formaat maar voor de structuurschilderijen wordt daar opens van afgeweken. „Ik zwoer altijd bij het 'arm-oksel-formaat', daarmee bedoel ik: je moet een doek onder je arm mee kunnen nemen, anders wilde ik nooit. Nu ik met structuren bezig ben, moet ik wel op groot formaat schilderen want op klein formaat werkt dat niet. En het formaat moet vierkant zijn, zeg maar 'democratisch', dus gelijkwaardig dat de

zijn betreft. Daar wordt het werk nog abstracter van. Zou ik een schilderij met structuren maken op liggend formaat, dan wordt het meteen een landschap.”

Deze werken ogen heel abstract, zijn ze ook zo bedoeld? „Iedereen mag zien wat hij erin wil zien. Maar er zit wel degelijk een figuratieve kant aan. Onderaan zijn de stippen groot en hoe hoger je komt, hoe kleiner ze worden. Er zit dus perspectief in. Er is ook een verloop van licht naar donker. En de structuren zijn natuurlijk, dat wil zeggen: komen in de natuur voor. Ik bedenk ze niet, ik zou ze ook niet

Licht en donker, dat is mijn ding geworden. Ik vind dat het belangrijkste

kunnen bedenken. Wat ik doe is de werkelijkheid interpreteren en ik maak daar een abstraherend schilderij van, dat dus ook een figuratieve kant moet hebben. Daarbij is natuurbeleving voor mij van essentieel belang.”

Hoe verhoudt die tekeningen die uit geometrische figuraties bestaan zich tot de structuurschilderijen? „Bij de schilderijen laat ik de natuur uiteenvallen in structuurtjes en stipjes, in de tekeningen bouw ik juist iets op uit structuurtjes. Dat doe ik aan de hand van een raster, dat geeft veel rust. Het hele tekenen is overigens heel rustgevend. Ik zet een tekening op en kan rustig aan

het werk gaan, die hoeft bijvoorbeeld niet te drogen. Schilderen vind ik psychisch heel zwaar. Ik hoor een schilderij bij wijze van spreken drogen en dan denk ik: bliksem, ik moet verder gaan. Er is sprake van tijdsdruk. Schilderen is in tegenstelling tot het tekenen ook een proces van veel handelingen, van opzetten, afbreken en weer opbouwen. Ik moet nadenken over de schilderstreek, hoe die van links naar rechts en van boven naar onderen moet lopen. Je moet altijd naar het doek kijken en je afvragen waar het doek om vraagt. Je moet dus goed kunnen luisteren. Teken is een heel andere energie. Dat kan ik doen als ik even niet weet hoe ik verder moet of verder kan tijdens het schilderen.”

Ben je tevreden over je schilderijen? „Bijna nooit, maar je moet doorgaan. Je moet een doorzetter zijn in dit vak. Ik maak vooraf wel schetsen, dus ik weet hoe het er ongeveer uit moet komen te zien. Maar het is zelden zo dat het precies zo wordt als ik in mijn hoofd had. Daar slaag ik bijna nooit in. Je loopt ook risico's want zo'n doek kost geld. Als iets niet lukt, moet ik het weggooien. Overschilderen gaat niet want ik werk met heel verdunde verf. Soms haal ik het doek eraf en draai het om en span het opnieuw op.”

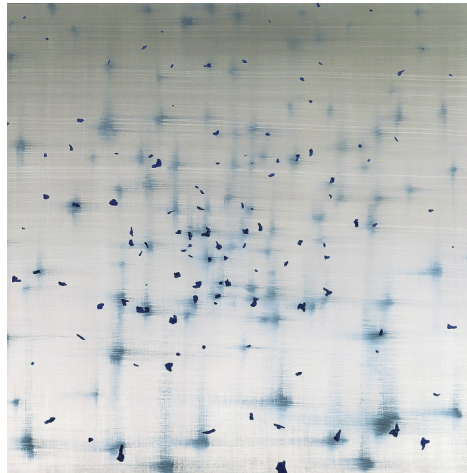
Concentratie lijkt de essentie van je manier van werken. „Ik werk met een gebalde vuist zeg ik altijd. Heel geconcentreerd, echt heel erg geconcentreerd. Wat voor soort schilderij het ook is, het moet geconcentreerd overkomen, anders kan ik er niet naar kijken. Als een realistisch schilderij geconcentreerd is gemaakt, vind ik dat ontroerend. Concentratie is eigenlijk liefde. Je geeft aandacht aan zo'n doek, dat is een soort liefde die je geeft en die

geeft het schilderij gedoseerd terug.”

Komt van die concentratie ook het weinig kleurgebruik door jou? „Als je een schilderij hebt met veel felle kleuren, kijk ik alleen maar naar die kleuren en niet meer naar het schilderij. Er bestaat een stelling in het zenboeddhisme die zegt: 'felle kleuren verblinden het kijken.' Daar zit wel wat in. Als ik zelf felle kleuren gebruik, irriteert me dat mateloos. Op kleine afmetingen kan het nog wel, maar op grote formaten vind ik dat verschrikkelijk. Dat geldt trouwens alleen voor mijn werk. Daar zitten meestal niet meer dan drie of vier kleuren in. Je hoeft maar weinig kleuren te gebruiken om toch voor een kleurbeleving te zorgen. Je moet geen gekke dingen doen met kleuren als je de werkelijkheid zo aantast wat vorm betreft als ik doe. Kijk naar het kuisheim. Daar wordt veel met de vorm gedaan. Maar de kleuren zijn gewoon oranje en blauw. Als je ingewikkelde dingen doet met de vorm, moet je dat niet doen met de kleur. Dan wordt het allemaal te veel.”

Je noemde net zenboeddhisme, is dat belangrijk voor je? „Nee, helemaal niet. Als ik naar de natuur kijk, doe ik dat wel met verwondering. Dat heeft misschien te maken met mijn christelijke opvoeding.”

Was het vanaf het begin duidelijk wat voor soort werk je zou maken? „Nadat ik de academie had doorlopen, heeft het wel zeven jaar geconcentreerd overkomen, anders kan ik er niet naar kijken. Als een realistisch schilderij geconcentreerd is gemaakt, vind ik dat ontroerend. Concentratie is eigenlijk liefde. Je geeft aandacht aan zo'n doek, dat is een soort liefde die je geeft en die

Boven een tekening in een schetsboek van Christiaan Kuitwaard.

Midden links: *Structuur*, 07.11.2014, olieverf op doek, 100 x 100 cm.

Midden rechts: *White Box Painting 169*, olieverf op paneel, 28 x 20 cm. Collectie B.vd. Horst

Onder: *Woning*, 19.09.2011, olieverf op doek op paneel, 30 x 53 cm.

Toen heb ik me gericht op het fenomeen licht en schaduw, schaduw op het voorwerp en de slagschaduw daarvan. Daar kwam het weergeven van 'vretend' licht bij, waarbij het hoge licht op het voorwerp overgaat in het licht van zijn omgeving. Daarna liet ik de contouren vervagen en begon ik me bezig te houden met structuren. Dat zijn de logische stappen in mijn ontwikkeling geweest. Licht en donker, dat is mijn ding geworden. Ik vind dat het belangrijkste. Als je droomt, droom je niet in kleur maar in licht en donker. En als je buiten bent en het wordt donker is kleur het eerste dat eraan gaat. Zwartwitfotografie vind ik ook de mooiste vorm van fotografie. Verder heb ik ontdekt dat je je bijvoorbeeld in een stillevens moet focussen op één ding. Daar wordt het beeld veel rustiger en krachtiger van.”

Ook je *White Box Paintings* bevatten maar één voorwerp.

„Zeven jaar geleden ben ik begonnen een wit geschilderd voorwerp in een wit geschilderde doos te plaatsen en te schilderen. Ik doe dat op een staand formaat van 20 bij 28 centimeter, wat ik een mooi formaat vind. Iedere week maak ik zo'n schilderijtje en plaats hem op mijn blog. Ik ben inmiddels de driehonderd gepasseerd. Ik vind het een prettige manier van werken waarin ik me meer vrijheden permitteer dan in mijn andere schilderijen. Die moeten aan allerlei zelfopgelegde regels voldoen. De *White Box Paintings* hoeven dat niet, die mogen best realistisch zijn of contouren hebben. Normaal gesproken schilder ik de *White Box Paintings* naar de waarneming maar de serie over een dood vogeltje, die op de tentoonstelling hangt, wijkt af van dat principe. Het is namelijk naar een foto's geschilderd. Dat had een puur praktische reden: ik kan zo'n dood vogeltje

niet lang bewaren, want dan begint het te stinken.”

Er is ook een vitrine met schetsboeken op de tentoonstelling. Hoe belangrijk zijn die? „De basis van het schilderen is tekenen. Mijn schetsboeken bevatten voorstudies voor schilderijen en als ik even niet weet wat ik moet schilderen, blader ik door mijn schetsboeken voor ideeën. Ik heb ook een boek waarin ik schilderijen teken van mensen die ik bewonder, die een voorbeeld voor me zijn. Ik vind het ontzettend fijn om te tekenen. Het geeft zoveel rust. Je kunt je de wereld ermee toe-eigenen. Je kunt alles een plaats geven. Het is een goede oefening in concentratie. Ik teken daarom graag met fineliners. Je mag dan geen fouten maken, want je kunt niets uitgummen dus je moet wel geconcentreerd zijn. Ik hoop dat als mensen de schetsboeken zien, ze ook gaan tekenen. Dat zou mooi zijn.”

● Licht en stilte is tot en met 9 juli te zien in Museum Belvédère in Oranjestad. Tegelijkertijd is er bij Galerie De Vis in Harlingen een verkoopexpositie

.....
Kunst
.....
Christiaan Kuitwaard
Licht en stilte
.....
Gisbert van der Wal
.....
Klein Uil
€ 25,00
.....
Er is ook een gelimiteerde uitgave van het boek, gesigneerd door de kunstenaar met een met de hand ingekleurde zeefdruk (€ 95,00)
.....

